

AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI W KRAKOWIE.

Rok 1877.

WYDZIAŁ MATEMATYCZNO-PRZYRODNICZY.

Nr. 1.

Posiedzenie dnia 20 stycznia.

Przewodniczący: Prof. Dr. GUSTAW PIOTROWSKI,
w zast. Dyr. Wydz.

Prezes Akad. Prof. Dr. MAJER miał rzecz: *O pomiarach włosów w przekroju poprzecznym, jako charakterze etnologicznym w zastosowaniu do ludności galicyjskiej.*

Praca ta stanowi jedną część badań, które Autor przedsięwziął łącznie z Dr. KOPERNICKIM ze względu na ogólną charakterystykę fizyczną ludności galicyjskiej, razem też z temi badaniami zamieszczoną będzie w Sprawozdaniach Komisji antropologicznej.

Wypadki które Autor podaje, opierają się na mikroskopijnych pomiarach 730 preparatów, z włosów należących do 100 osób z 8iu powiatów. O ile pomiary nie były robione na włosach odwracanych pod drobnowidem około własnej osi, lecz na odcinkach poprzecznych, Autor dokonywał je jedynie na tych, które miały naokoło równo wydatne obrysy podwójne, ich bowiem brak z jednej strony, uważał za dowód, iż odcinek nie wypadł prostopadle, lecz skośnie do osi.

Dla dania lepszego porównawczego poglądu na formę przekroju, Autor wprowadził wskaźnik (*index*) włosowy, na podobieństwo czaszkowego, biorąc wszędzie oś większą za 100, dodawał jednak jój wymiar rzeczywisty, ażeby wyobrażenie o grubości włosa mogło być zupełném. Wypadki tych pomiarów były następujące:

Włosy ze wskaźnikiem 100, a zatem z przekrojem okrągłym trafiły się tylko 2 razy, u bruneta z pow. Skałackiego i szatyna z Drohobyczy. Ze wskaźnikiem 50 było ich 16 prawie wyłącznie u blondynów, ze wskaźnikiem mniejszym, a zatem więcej jeszcze spłaszczone były tylko 3, między temi wskaźnik najmniejszy wynosił 45. Wskaźnik średni, wyprowadzony z 730 przekrojów, był 65.9. Różnica wskaźników włosowych u téj samój osoby, wyjątkowo była bardzo znaczna, zwykle jednak nie dochodziła 10. Średnia z nich wywiedziona była podstawą porównań.

W porównaniu z włosami płaszszymi (45—68), włosy z przekrojem okrągłym (69—100) tylko w powiecie Gorlickim miały niejaką przewagę, zresztą zaś pierwsze były o wiele liczniejsze, tak, że odnośnie do całej ludności, liczba więcej spłaszczonych do okrągłych ma się jak 100 : 48. W pow. Żywieckim te ostatnie wynoszą zupełnie połowę pierwszych.

Ze względu na narodowość, Autor, z powodu małej liczby sprstrzeżeń, podaje tylko z zastrzeżeniem następujące wskaźniki: u Polaków 64.0, u Żydów 65.5, u Rusinów 66.8. Różnica w średniej wielkości osi większej była małoznaczna, z przewagą o 0.002—0.003 mm. u Rusinów.

Ze względu na barwę, włosy jasne (blond, jasno-szatynowe) przy mniejszych rozmiarach, a zatem większej delikatności, mają przekrój poprzeczny okrąglejszy niż ciemne (ciemno-szatynowe, brunatne, czarne); tamte o wskaźniku 67·3 a osi większej 82·6, te ze wskaźnikiem 65·5, a osią większą 91.

W porównaniu z wypadkami podanymi przez PRUNER-BEYA pokazywałoby się, że co do przekroju włosów ludność galicyjska ostatecznie nie różni się od ludności w krajach europejskich, chyba z wyjątkiem Włochów, u których wskaźnik obliczony według cyfer podanych przez PRUNERA wynosiłby 73, i Litwinów ze wskaźnikiem 72, bardzo zresztą wątpliwym bo opartym na zbadaniu jedynie dwóch osób.

Czy włos im płaszszy tém skłonniejszy jest do kędzierzawości? jak to utrzymuje PRUNER-BEY a za nim MÜLLER i PASCHAL, Autor nie rozstrzyga, pomiary bowiem dokonane przezeń na 33 włosach kędzierzawych nie dały pewnego wypadku.

Po czém zawiązała się dyskusja nad tym przedmiotem, w której udział brali oprócz Autora: Dr. BLUMENSTOCK, Dr. PIOTROWSKI, Dr. KARLIŃSKI i Dr. JANCZEWSKI.

**Posiedzenie administracyjne
w dalszym ciągu poprzedzającego.**

Prof. Dr. PIOTROWSKI zdał sprawę z posiedzenia Komisji balneologicznej odbytego pod jego przewodnictwem d. 29 grudnia 1876 r., na którym uznano za rzecz stoso-

wną, ażeby Akademia umiejętności sprawę balneologii krajowej i opiekę naukową nad zdrojowiskami krajowemi powierzyła Towarzystwu lekarskiemu krakowskiemu, albowiem te prace nie tyle zostają w związku z zadaniem Akademii umiejętności, ile z zakresem działania Towarzystwa lekarskiego. Wydział dzieląc w zupełności to zdanie rozwiązał Komisję balneologiczną akademicką, przekonany, że jej czynności obejmie skutecznie Towarzystwo lekarskie krakowskie.

Następnie na wniosek Prezesa Akademii Dra MAJERA, jako Przewodniczącego w Komisji antropologicznej jednomyślnie zatwierdzono wybór P. WŁADYSŁAWA KLUGERA na Członka tej Komisji.

Posiedzenie Komisji fizjograficznej

dnia 30 stycznia 1877 r.

Przewodniczący: Prof. Dr. STEFAN KUCZYŃSKI.

Przewodniczący wspomniał o boleśnej stracie, którą Komisja poniosła w sierpniu z. r. przez śmierć jednego ze swych najgorliwszych Członków Prof. ZIMMERMANA w Rzeszowie. Obecni uczcili pamięć jego przez powstanie.

Następnie Przewodniczący przedłożył X tom Sprawozdań Komisji, który właśnie wyszedł z pod prasy i zawiadomił o ważniejszych czynnościach dokonanych, tudzież

pracach i darach nadesłanych od czasu ostatniego posiedzenia, jak następuje:

1. Komitet wydelegowany na ostatniem posiedzeniu Komisji udzielił potrzebnych wskazówek stypendystom górniczym pp. ZENONOWI SUSZYCKIEMU i ROMUALDOWI BARANOWI, a przewodniczący dał im listy polecające do Dyrektorów zakładów górniczych i hutniczych. P. SUSZYCKI zdał sprawę ze swych zajęć w piérwszém półroczu, z którego się okazało, że zwiedził on najważniejsze zakłady górnicze i hutnicze w Krakowskiém, w celu obeznania się ze stanem przemysłu górniczego w kraju, a następnie udał się do Belgii, w celu badania praktycznego sposobów tam używanych przy wydobywaniu węgla kamiennego i fabrykacyi cynku. Gdy wspomniony stypendysta warunkom pobieranego stypendyjum odpowiedział, przesłano jego prośbę o wypłacenie mu dalszych rat stypendyjum W. Wydziałowi z przychylną opinią. P. BARAN miał się udać na Szląsk i do Czech w celu zwidzenia tam kopalń węgla dla obeznania się dokładnego z tą gałęzią górnictwa. O studyjach jego tam poczynionych Komitet nie otrzymał dotąd żadnego sprawozdania.

2. Prof. Dr. KARLIŃSKI zrobił we Wrześniu z. r. wycieczkę do Krynicy jako Delegat Komisji, w celu założenia tamże stałej stacyi meteorologicznej. Sprawozdanie jego z téj wycieczki wraz ze stosownými wnioskami przesłano c. k. Dyrekcyi domen i lasów w Bolechowie, która w odpowiedzi nadesłała dnia 13 stycznia b. r. następującą odezwę:

W załatwieniu szanownej odezwy z dnia 26go października 1876 l. 83 Kom. fiz. ma zaszczyt c. k. Dyrekcyja oznajmić, że Wysokie c. k. Ministerstwo

rolnictwa zezwoliło rozporządzeniem z dnia 22go listopada 1876 l. 13078 na zaprowadzenie stałej całorocznej stacyi meteorologicznej w zakładzie zdrojowym w Krynicy, i wyznaczyło remuneracyję w rocznej kwocie 60 Złr. t. j. sześćdziesięciu Złotych wal. austr. na wynadgodzenie obserwatora, płatną w miesięcznych ratach z dołu, jakoteż udzieliło jednorazową subwencyję w kwocie 100 Złr. wal. aust. celem reperacyi już istniejących i sprawienia nowych potrzebnych instrumentów.

Pomienione narzędzia i zapiski wyników spostrzeżeń mają w myśl rozporządzenia Wysokiego Ministerstwa pozostać własnością c. k. Zakładu zdrojowego.

Uprasza się przeto świetną Komisyję, by raczyła przyjąć współdziałal, przy utworzeniu téj stacyi, jakoteż nadzór nad czynnościami tejże.

Celem dokładnego wykonania, uważa c. k. Dyrekcyja za konieczną potrzebę, by zbieranie spostrzeżeń meteorologicznych poruczoném zostało wprost c. k. Zarządowi zdrojowemu w Krynicy, Zarząd albowiem zdrojowy składa się z trzech urzędników i innych organów służbowych, którzy wzajemnie się wyręczając bez przerwy w każdej porze roku funkcycję wypełniać mogą, nadto w razie dostrzeżonych ewentualnie przez świetną Komisyję uchybień przysługiwać będzie Dyrekcyi prawo skutecznego zapobieżenia, nakoniec Delegat świetnej Komisyi wrazie rewizyi czynności lub w innéj potrzebie znajdzie czy to na miejscu lub téż przez pisma do udzielenia wyjaśnień zawsze gotowego przełożonego Zarządu lub tegoż zastępcę.

C. k. Zakład zdrojowy przyjmuje oraz obowiązek Delegatowi świetnej Komisji udzielić w czasie jego bytności bezpłatne umieszczenie w jednym umeblowanym i ogrzonym pokoju Zakładu zdrojowego.

Co do miejsca spostrzeżeń ma zaszczyt c. k. Dyrekcya zaproponować pagórek naprzeciw zdroju głównego na zachodniej stronie, która przestrzeń jest własnością skarbową i wedle potrzeby w odpowiedni sposób będzie mogła być zużytkowana.

Zechce przeto świetna Komisya zarządzić co potrzeba wprost do c. k. Zakładu zdrojowego w Krynicy, któremu równocześnie polecono gorliwe wykonywanie odnośnych zawezwań świetnej Komisji, oraz uprasza się o oznajmienie dnia, w którym stała całoroczna stacyja meteorologiczna w Zakładzie zdrojowym w Krynicy w życie wprowadzoną została.

Po odbytej dyskusyi w której udział brali Dr. KUCZYŃSKI, Dr. KARLIŃSKI i Dr. ZIELENIEWSKI wniósł ostatni: ażeby c. k. Dyrekcji domen i lasów przedstawić, iż najstósowniej i wymogom naukowym najodpowiedniej byłoby stacyję spostrzeżeń meteorologicznych w Krynicy urządzić w punkcie położonym znacznie wyżej nad doliną zdrojowiska, mianowicie: w domku należącym obecnie do P. JANA DUTKIEWICZA, a robienie tych spostrzeżeń polecić P. WILCHELMOWI SEIDLEROWI, łaziebnemu tamtejszego Zakładu zdrojowego, mieszkającemu stale w pomienionym domku. Wniosek Dra ZIELENIEWSKIEGO jednomyślnie przyjęto i uchwalono stósowne uczynić przedstawienie do c. k. Dyrekcji domen i lasów w Bolechowie, zawiadamiając ją jednocześnie, iż Komisya fizyjograficzna stósownie do jej życzenia zajmie się zakupnem potrzebnych dla stacyi narzędzi z przeznaczonych przez W. Ministerstwo na to funduszów, urzą-

dzeniem tój stacyi, jako téż nadzorem nad czynnościami tójże.

3. Dr. WIERZBICKI zrobił wycieczkę w drugiej połowie listopada 1876 r. jako delegat sekcji meteorologicznej do Przemyśla, Jarosławia, Rzeszowa, Tarnowa i Bochni. Przerwane meteorologiczne spostrzeżenia w Rzeszowie z powodu słabości a następnie śmierci Prof. ZIMMERMANNNA, wyszukawszy nowego obserwatora, znowu urządził; również na nowo po dłuższej przerwie stację meteorologiczną w Tarnowie otworzył; na wszystkich wspomnionych stacjach narzędzia do spostrzeżeń tam używane z krakowskimi porównał; deszczomierz do Przemyśla a barometr do Bochni zawiózł, narzędzia zaś niektóre potrzebujące naprawy ze sobą do Krakowa zabrał.

4. Prof. Dr. ALTH jako Delegat Komisji zajmował się w sierpniu i wrześniu dokładném badaniem pod względem geologicznym części Podola galicyjskiego, pomiędzy Dniestrem od południa a linią przechodzącą przez wsie Peremiłów i Borki od północy, w kierunku zaś od wschodu ku zachodowi pomiędzy Zbruczem a doliną Seretu. Na tój wycieczce towarzyszył mu P. BIENIACZ asystent przy katedrze mineralogii na tutejszym Uniwersytecie dla nabrania wprawy w tego rodzaju badaniach.

5. Tę samą okolicę badał w miesiącach lipcu i sierpniu 1876, Prof. ŁOMNICKI pod względem zoologicznym, a P. ŚLEŃDZIŃSKI od 25 lipca aż do 12 października 1876 r. pod względem botanicznym. Okolicę tę znał już Prof. ŁOMNICKI z dawniejszych swych wycieczek w r. 1866 i 1869, tak, że tym razem starał się tylko swe badania dawniejsze uzupełnić, dlatego głównie zwiędzał te miejsca, które z dawniejszych lat nie były mu znane, i uwagę swoją zwracał nie jak piérwój wyłącznie na chrząszcze, lecz i na

inne działy owadów, najmniej jeszcze w kraju naszym rozpoznane, szczególnie na szarańczaki i sieciówki. P. ŚLEŃDZIŃSKI zaś oprócz roślin na tej wycieczce przez siebie zebranych, które po oznaczeniu i spisaniu do zbiorów Komisji złoży, otrzymał od P. LENZA z Niwry, Członka Kom. fizyogr. akad. znaczny zbiór roślin jawnopłciowych w tych okolicach w różnych porach roku zebranych, których opracowaniem i oznaczeniem obecnie się zajmuje.

6. Dr. OLSZEWSKI STANISŁAW zajmował się w sierpniu i w pierwszej połowie września 1876 badaniem pod względem geologicznym zachodniej części W. Ks. Krakowskiego.

7. P. KRUPA w r. 1876 tak w miesiącach wiosennych, jako też letnich badał W. Ks. Krakowskie pod względem botanicznym.

8. Dr. ZARĘCZNY w towarzystwie PP. KULCZYŃSKIEGO i BOBKA zrobił w sierpniu 1876 r. wycieczkę na Babią górę. Zajmował on się także w tym roku oznaczaniem skałmielin nadesłanych przez LUDWIKA KAMIŃSKIEGO z Rogoźnika i Maruszyny.

9. Prof. TYNIECKI przysłał mapę KUMMERSBERGA Nr. 46: *Okolice Tłustego i Borszczowa*, na której jakoś lasów kolorami oznaczył. W liście swym wyjaśnia, że jest to kopija części pracy, którą wykonał z polecenia Wydziału krajowego otrzymawszy od tegoż potrzebne fundusze na wycieczkę w celu zbadania Podola galicyjskiego. Sprawozdanie z tej wycieczki złożył Wydziałowi krajowemu, zebrane rośliny i okazy geologiczne oddał do Muzeum szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie. Oświadcza on oraz w tym liście, że chętnieby się zajął badaniem tej okolicy pod względem roślinności w ogóle, a jakości lasów w szczególności, według wskazówek danych mu przez Ko-

misyję; gdyby otrzymał na tę wycieczkę odpowiedni zasiłek. W dyskusyi nad tym przedmiotem brali udział Dr. KARLIŃSKI, Dr. JANCZEWSKI i Dr. JABŁOŃSKI, poczem zostawiono rzecz do załatwienia Przewodniczącemu.

10. P. MIECZ. DUNIN WĄSOWICZ nadesłał: *Spis rodzin trawowatych, ciborowatych i sitowatych na górnym Szlązku*, a P. KOTOWICZ: *Spis roślin zebranych w r. 1876 w okolicach Biécza*. Piérwszą pracę ocenił Prof. Dr. CZERWIAKOWSKI jako zasługującą na umieszczenie w Sprawozdaniach Komisyi, zostanie więc ogłoszoną w tomie XI. Druga ma być odesłaną do ocenienia Komitetowi redakcyjnemu Komisyi.

11. Zbiory Komisyi znacznie powiększone zostały; od czasu ostatniego posiedzenia przybyło:

- a) 16 pak skamielin i okazów geologicznych z Podola, nadesłanych przez Prof. Dra ALTHA.
- b) Trzy paki skamielin i okazów geologicznych z Krakowskiego, nadesłanych przez Dra OLSZEWSKIEGO.
- c) Jedna paczka skamielin z Podola nadesłana przez Prof. ŁOMNICKIEGO. Skamieliny i okazy wspomniane pod a) i c) wziął do oznaczenia i opracowania Prof. ALTH; podobnież część przesyłki pod b) zabrał w tymże celu do Leoben Dr. OLSZEWSKI.
- d) 6 paczek skamielin z Maruszyny i Rogoźnika, nadesłanych przez W. KAMIĘŃSKIEGO LUDWIKA, których opracowaniem, oznaczeniem i ułożeniem w zbiorach Komisyi zajął się Dr. ZARĘCZNY.
- e) Drobne ośródkki mięczaków płaszczoskrzelnych (*Terebratula*, *Terebratulina*, *Rhynchonella*) i ułamki koralowin, tudzież wapień Oxfordski z Pychowic. Dar W. BOEHMA.

- f) Ułamek kości udowej słonia: *Elephas primigenius* z *Diluvium* w korycie Sanu pod Jarosławiem. Dar W. JANA MAJERA obywatela Krakowsk.
- g) Amonit 10 cali w średnicy mający z Krakowskiego. Dar Prof. KUCZYŃSKIEGO.
- h) 50 okazów geologicznych i mineralogicznych przesłanych w darze przez P. BERNADZIKIEWICZA.
- i) Węgłe z różnych kopalń krajowych przesłane w darze przez Prof. Dra ALTHA.
- k) *Orthoceras* z Wolkowiec: dar hr. EUGENIUSZA KOZIEBRODZKIEGO.
- l) *Nautilus* znaleziouy w Krzywczach: dar hr. SZCZĘSNEGO KOZIEBRODZKIEGO.
- m) *Stigmaria* z Jaworzna: dar W. WEISSLEDERA.
- n) Wosk kopalny z Borysławia: dar Prof. WISŁOCKIEGO.
- o) Okazy paleontologiczne i geologiczne przywiezione z Galicyi wschodniej przez W. KIRKORA.
- p) Trzy okazy paleontologiczne i geologiczne z Czernichowa dane przez W. GIERMAŃSKIEGO.
- q) Kilka skamielin i minerałów darowanych przez W. WŁ. SZALAYĄ.
- r) Dwa zielniki: jeden roślin jawnopłciowych, drugi mchów, zebranych w Krakowskim przez P. J. KRUPĘ.
- s) Zielnik traw, ciborowatych i sitowatych ze Szlązka górnego przysłany w darze przez W. MIECZYŚLAWA DUNINĄ WĄSOWICZĄ.
- t) Zielnik roślin zebranych na Babiń górze w czasie tegorocznej wycieczki przez P. BOBKA.
- u) Zielnik roślin zebranych w obwodzie Kołomyjskim w r. 1875 przez P. ŚLEŃDZIŃSKIEGO.
- w) Rośliny zebrane w okolicach Biécza w r. 1876 przez W. KOTOWICZĄ.

- æ) Zielnik roślin zebranych w okolicach: Drohobyczy, Stanisławowa, Skolego przez Prof. TURCZYŃSKIEGO nadesłany za pośrednictwem Dra CZERWIAKOWSKIEGO.
- y) Żbik wypchany, dar JW. hr. ANDRZEJA ZAMOJSKIEGO.
- z) Zbiór motyli z okolic Lwowa, dar Prof. WERCHRATSKIEGO.
- Przyjęto to do wiadomości.

Odczytano: α. Pismo Wydziału Rady powiatowej Brzeskiej do Wydziału krajowego adresowane, a przez Wydział krajowy Komisji fizyjograficznej udzielone, w którym jest mowa o potrzebie zbadania źródeł i pokładów geologicznych w okolicach górzystych tego powiatu; β. Odezwę c. k. Starostwa górniczego w Krakowie, zwracającą uwagę Akademii umiejętności na zdroje w Głębokich dotąd jeszcze nie dosyć znane i ocenione.

Uchwalono uwzględnić te życzenia przy sposobności, gdy kolej przyjdzie na badanie wspomnianych okolic pod względem geologicznym, a tymczasem przesłać te pisma w odpisie Komisji balneologicznej, właśnie zawiązaną w gronie Towarzystwa lekarskiego krakowskiego.

Przewodniczący przedłożył dwa listy adresowane do Prof. Dra KARLIŃSKIEGO, które tenże złożył do akt Komisji: pierwszy od Wgo Ks. ROSZKA zawiadamiający, iż P. KWIECIŃSKI oświadczył swą gotowość robienia spostrzeżeń meteorologicznych w Nowym Targu; drugi od P. RIVOLEGO, który oświadcza swą gotowość nadesłania Komisji fizyjograficznej wyjątków z dziennika swych karpackich podróży, a oraz dołącza wypadki swych pomiarów barometrycznych w okolicach Czarnohory.

Uchwalono wypadki wspomnionych pomiarów ogłosić w XI tomie Sprawozdań, a przy sposobności korzystać z dobrych chęci PP. KWIECIŃSKIEGO i RIVOLEGO.

Przychylając się do wniosków Prof. Dra JANCZEWSKIEGO i Dra ALEKSANDRA KREMER, uznała Komisya jednomyślnie potrzebę przybrania na swych Członków Dr. JULIJANA GRABOWSKIEGO i Dra FRANCISZKA CZERNEGO.

Nakoniec stósownie do przepisów statutu Akademii umiejętności przystapiono do wyboru Przewodniczącego Komisyi na rok 1877 i Sekretarza Komisyi na lat dwa. Przy tajném głosowaniu kartkami otrzymali na 11 głosujących, głosów 10: Prof. Dr. KUCZYŃSKI na Przewodniczącego, a Dr. KREMER na Sekretarza.
